

Prager a Oberschlick proti Rakousku, 26. 4. 1995

Stěžovatel: Prager a Oberschlick

Žalovaný stát: Rakousko

Číslo stížnosti: 15974/90

Datum: 26.04.1995

Článek Úmluvy: čl. 10

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: nezbytný v demokratické společnosti/přiměřenost/rovnováha mezi dotčenými zájmy, Svoboda projevu/Sdělovací prostředky, svoboda rozšiřovat informace, svoboda rozšiřovat myšlenky

Významnost: 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

26. dubna 1995

VĚC PRAGER

(Rozsudek ve věci Prager a Oberschlick versus Rakousko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A, jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, F. Golcuklu, F. Matscher, L. - E. Pettiti, C. Russo, S. K. Martens, R. Pekkanen, F. Bigi, J. Makarczyk, a dále H. Pelzold, tajemník Soudu, po poradě Senátu, která se konala 24. listopadu 1994 a 22. března 1995. posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) dne 15. dubna 1994 během tříměsíční lhůty stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Rakouské republice (č. 15974/90), předložené Komisi podle článku 25 dvěma rakouskými státními příslušníky, panem Michalem Pragerem a Gerhardem Oberschlickem, dne 21. prosince 1989.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž, Rakousko uznalo obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem uvedeného požadavku a žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článku 10 a 14 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatelé

uvedli, že si přejí osobně se účastnit soudního řízení, a ustanovili advokáta, který je bude zastupovat (ustanovení 30). Předseda Soudu povolil na požádání tomuto advokátu používat německý jazyk (ust. 27 § 3).

3. Do ustanoveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan F. Matscher, zvolený soudce rakouské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 (b)). Dne 26. dubna 1994 vylosoval předseda soudu za přítomnosti tajemníka Soudu dalších sedm členů, a to pány F. Golcuklu, L. – E. Pettitiho, C. Russoa, S. K. Martense, R. Pekkanena, F. Bigiho a J. Makarczyka (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).
4. Pan Ryssdal z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem rakouské vlády (dále jen „vláda“), právním zástupcem žadatelů a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). Na základě toho bylo tajemníkovi Soudu dne 16. září 1994 předáno vyjádření vlády a dne 6. října vyjádření žadatelů. Na základě pokynů předsedy soudu vyžadoval tajemník Soudu na Komisi různé doklady, které byly dne 25. října předloženy. Dne 28. října tajemník Komise informoval tajemníka Soudu, že delegát Komise přednese své stanovisko při jednání.
5. Dne 25. srpna 1994 předseda Soudu pověřil podle ust. 37 § 2 dvě mezinárodní organizace na ochranu lidských práv. „Článek 19“ a „Mezinárodní práva“, aby předložily písemné komentáře ke specifickým aspektům případu. Komentáře těchto organizací byly doručeny k rukám tajemníka dne 10. října.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 22. listopadu 1994. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

Před soud předstoupily následující osoby:

(a) za vládu: W. Okresek, Federální kancléřství – zástupce vlády, S. Benner, prokurátor, Federální ministerstvo spravedlnosti, E. Bertagnoliová, Oddělení mezinárodního práva, Federální ministerstvo zahraničních věcí – poradci;

(b) za Komisi: H. G. Schermers, – delegát;

(c) za žadatele: G. Lansky, Rechtsanwalt – právní zástupce. Dále byl osobně přítomen i pan Prager.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Schermerse, Lanského, Pragera a Okreseka.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Zvláštní okolnosti případu
2. Oba pánové Prager a Oberschlick jsou novináři a žijí ve Vídni. Pan Oberschlick je vydavatelem (Medieninhaber) časopisu Forum.
3. Článek v časopise Forum
4. Dne 15. března 1987 byl ve Foru č. 397/398 publikován Pragerův článek nazvaný „Pozor na nelítostné soudce!“ (Achtung! Scharfe Richter!). Tento článek o třinácti stránkách kritizoval soudce zasedající v trestních odděleních rakouských soudů. Jako zdroj svého článku uváděl, kromě své vlastní zkušenosti, množství procesů, prohlášení právních zástupců a dopisovatelů z řad právnické obce a přehledy vytvořené vysokoškolskými odborníky.

Po krátkém shrnutí jeho zásadních tvrzení a po obecném úvodu autor detailně popisoval přístup devíti členů Vídeňského krajského trestního soudu (Landesgericht für Strafsachen), včetně soudce J.

1. Shrnutí
2. Znění tohoto shrnutí bylo následující:

„Tito soudci zacházejí s každým obviněným od samého počátku tak, jako by byl pachatelem. Drží ve

vazbě osoby, které přijely ze zahraničí na základě tvrzení o možném nebezpečí, že se budou skrývat před spravedlností. Táhá se lidí, kteří jsou bez vědomí po mdlobách, zda přijímají jejich výrok o trestu. Prohlášení o nevině přijímají lhostejně a spíše obviněným stanovují vyšší trest z důvodu nepřiznání viny. – Někteří soudci Rakouského trestního soudu jsou všeho schopní; všichni jsou náchylní k mnohému: zde uvádíme vzorový příklad.“

2. Obecný úvod

3. Autor článku útočil v obecném úvodu zejména na ty soudce, kteří podle něj uplatňovali „v oblasti soudnictví“ absolutní moc, když využívali těch nejneopatrnějších slabostí a zvláštností obviněných. Soudci byli schopni přeměnit soudní síň v „bojiště“: pachatelé, kteří způsobili byt nejneopatrnější přestupek narušující vážnost soudce, riskovali, prostřednictvím platnosti takzvaného neomezeného diskrečního práva rozhodnout dle vlastního uvážení o hodnověrnosti důkazu, rok uvěznění navíc nebo ztrátu možnosti uložení podmíněného trestu.

Pan Prager dále kritizoval ty soudce, kteří zprostiti viny až v nejzazším možném případě, vynášeli mnohem tvrdší rozsudky, než jejich kolegové, zacházeli s právníky jako s mizery, pronásledovali a ponižovali extrémním způsobem obviněné, prodlužovali délku trvání vazby v řízení před soudem až přes stanovenou nezbytně nutnou dobu u zvlášt závažných trestných činů a nebrali v úvahu rozhodnutí poroty, když s ním nesouhlasili. Dále prohlašoval, že nezávislost soudců se projevovala pouze v tom, že se nemístně zvyšovalo jejich přehnané sebevědomí a v tom, že aplikovali právo v celé jeho možné krutosti a absurditě, bezohledné a bez jakékoli možnosti jim oponovat.

Pan Prager pokračoval ve výčtu svých osobních zkušeností ze setkání se soudci a z návštěv soudních síní a v této souvislosti informoval o „arogantním zastrašování“ soudce J. (menschenverachtende Schikanen).

3. Popis soudců

4. Článek rovněž popisoval určitý počet jednotlivých soudců. Popis soudce J. vypadá následovně:

„Typ: zuřivý

...

[J.], ve vyjádření k vídeňskému advokátovi [K.], právnímu zástupci obhajoby před několika lety: „Zkraťte to. Já už jsem se stejně rozhodl.“

[J.]: soudce, který nedovoluje sociálním kurátorům, aby byli přítomni v jeho senátu. Ve skutečnosti s nimi odmítá hovořit.

[J.]: soudce, který podal stížnost na prostitutku, jež i s pasákem utekla, aniž by k čemukoliv došlo po předchozím složení peněz. Patrně předpokládala, že její zákazník je hodně opilý, aby si vůbec povšimnul tohoto rozdílu. [J.] však toto očekával, a tak si zapsal poznávací značku jejich vozu.

Stížnost soudce [J.] vyústila v odsouzení prostitutky – a disciplinární řízení pro něj samotného, které se ukázalo být skutečně působivým, protože se tato nechutná událost svědčící o jeho zabeďněnosti dostala i do novin.

Přesto všechno se tento soudce málem stal státním zástupcem. Tisk však odhalil skutečnost, ve které se opět objevilo jeho jméno, tentokrát ve spojitosti s trestním řízením a podezřením, že dal právní poradu, aniž by byl k tomu zmocněn (Winkelschreiberei). Dva muži, pan L. a jeho syn, byli obviněni ze získání peněz prostřednictvím podvodných smluv od lidí, kteří si přáli získat byt ve staré zástavbě. Když vyšlo najevo, že tyto smlouvy byly vypracovány soudcem [J.], státní zastupitelství změnilo taktiku: najednou se nejednalo o podvodné smlouvy, ale o takovýto záměr, který šel nad rámec jejich

použití.

[J.] tedy místo, aby se stal státním zástupcem, zůstal soudcem. Redaktoři Kuriera [rakouského deníku] však toho nyní litují, protože státní zástupce je méně nebezpečný.

V září Prolil [rakouský časopis] ukázal proč. Ze svého úřadu vyšetřujícího soudce pan [J.] ponechal ve vazbě před soudním řízením přes rok narkomana, přestože tento obviněný ve vazbě oficiálně pověřil svého advokáta, aby soudci opakovaně sdělil, že se zmýlil v množství příslušných drog a že odpovídající trest bude od čtyř do šesti měsíců nepodmíněně.

Přesto všechno než by byl tento soudce podal ve smyslu nařízení námitku o neplatnosti k Nejvyššímu soudu, podal ji k předsedovi Odvolacího soudu a ten rozhodl tak, že tomuto muži vazbu prodlouží o další tři měsíce, aby se dostatečně zvažilo, zda má být propuštěn z vězení a zda nedošlo k pochybení vyšetřujícího soudce

Jedna fotokopie by byla ušetřila tohoto uvězněného nejméně těchto tří měsíců. Byl propuštěn až na počátku března novým soudcem. Tento spis vyšetřovaného obdržel od soudců Nejvyššího soudu, kterým byl případ předložen, a tak uvězněný po třinácti měsících strávených ve vazbě byl koncem března odsouzen k pěti měsícům nepodmíněně.

Dva právní zástupci obhajoby, kteří byli z moci úřední stanoveni obviněnému, stanovili svoje poplatky do výše 85,000 šilinků.

Všechny tyto události se soudce [J.] ani nedotkly. Vysoký vousatý soudce má hluboký, znělý hlas. Ještě ke všemu byl v průběhu řízení o Marianně O., příležitostně zlodějce, spatřován, jak u soudu mimikou ovlivňuje kolegy soudce [S.].

ROZHODNUTÍ POROTY BYLO POTOM ZRUŠENO A PROTI PRÁVNÍMU ZÁSTUPCI OBHAJOBY [G.] BYLO ZAVEDENO DISCIPLINÁRNÍ ŘÍZENÍ.“

1. Žaloba pro pomluvu
2. Dne 23. dubna 1987 podal soudce J. žalobu pro pomluvu na pana Pragera (üble Nachrede. článek 111 rakouského trestního zákona - viz odstavec 18 níže). Kromě toho požadoval zabavení příslušného čísla časopisu Forum a publikace s výňatkem z rozsudku, a dále odškodnění a pokutu od nakladatele i s autorem společně se soudními výlohami (paragrafy 33 až 36 zákona o sdělovacích prostředcích - Mediengesetz. viz odstavec 19 níže).
3. Dne 11. května 1987 žadatelé vznesli námitky u Vídeňského krajského trestního soudu a u Vídeňského odvolacího soudu (Oberlandesgericht). Dne 5. srpna Nejvyšší soud (Oberster Gerichtshof) námitku k Odvolacímu soudu zamítnul. Dne 17. září schválil námitku uplatněnou u Vídeňského krajského trestního soudu a případ postoupil ke Krajskému soudu v Eisenstadtu.
4. Soudní řízení prvního stupně
5. Dne 11. října 1988 Krajský soud v Eisenstadtu shledal pana Pragera vinným z urážky na cti souce J prostřednictvím části napadeného článku, konkrétně těmito slovy:

(1) „Nakládají s každým obviněným od samého počátku jako s pachatelem.“

(2) „Někteří soudci Rakouského trestního soudu jsou všeho schopní.“

(3) „Nic se nevyrovnalo tomu, ... jak nestoudně soudce [J.] prováděl zastrašování.“

(4) „Typ: zuřivý [J].“

(5) „Přesto všechno se tento soudce málem stal státním zástupcem. Tisk však odhalil skutečnost, ve

kteře se opět objevilo jeho jméno, tentokrát ve spojitosti s trestním řízením a podezřením, že dal právní radu, aniž by byl k tomu zmocněn (Winkelschreiberei). Dva muži, pan L. a jeho syn, byli obviněni ze získání peněz prostřednictvím podvodných smluv od lidí, kteří, si přáli získat byt ve staré zástavbě. Když vyšlo najevo, že tyto smlouvy byly vypracovány soudcem [J.], státní zastupitelství změnilo taktiku: najednou se nejednalo o podvodné smlouvy, ale o takovýto záměr, který šel nad rámec jejich použití.“

„[J.] tedy místo, aby se stal státním zástupcem, zůstal soudcem. Redaktoři Kuriera (rakouského deníku) však toho nyní litují, protože státní zástupce je méně nebezpečný.“

Vycházejí z článku 111 trestního zákona, krajský soud odsoudil pana Pragera k pokutě splatné po 120 dní k 30 šilinkům denně a v případě nezaplacení k trestu 60 dnů odnětí svobody nepodmíněně. Panu Oberschlickovi bylo naříděno zaplatit soudci J. odškodnění ve výši 30.000 šilinků a byl prohlášen za spoluodpovědného s prvním žadatelem pokud jde o pokutu a právní poplatky (paragraf 6 (1) a 35 zákona o sdělovacích prostředcích). V poslední řadě soud rozhodl o zabavení zbylého nákladu příslušného čísla časopisu Forum a publikace s výňatky z rozsudku.

15. V odůvodnění rozsudku krajského soudu bylo uvedeno, že skutečné prvky trestného činu pomluvy byly prokázány. Tvzení, která byla zpochybňována, číslo 2 a 4 otevřeně navrhovatelé přisuzovala opovržením hodné povahové vlastnosti nebo přístup (eine verächtliche Eigenschaft oder Gesinnung), zatímco tvzení číslo 1, 3 a 5 ho přímo obviňovala z nepoctivého a nečestného jednání, které jej mohlo vystavit opovržení nebo jej očernit v očích veřejnosti (ein unehrenhaftes und gegen die guten Sitten verstoßendes Verhalten. das objektiv geeignet ist, ihn der öffentlichen Meinung verächtlich zu machen oder herabzusetzen). Zkráceně, po podrobení takovéto všeobecné kritice měl nezúčastněný čtenář výběr vlastně velmi zúžený, prakticky pouze na to, že navrhovatel se dříve choval nečestně (ehrloses Verhalten) a měl ohavné povahové vlastnosti (verächtliche Charaktereigenschaften), autor si však nadto tohoto všeho byl dobře vědom.

Krajský soud poté prověřoval žádost pana Pragera o předložení dokumentů a výpovědi, které by vedly k potvrzení pravdivosti jeho stanovisek a novinářskou poctivost, kterou prokázal napsáním tohoto článku Soud byl toho názoru, že pouze části 1, 3 a 5 byly vhodné pro tento typ důkazu, zatímco ostatní výroky měly povahu hodnotových názorů. Po zvážení tohoto problému soud rozhodl, že žádný z důkazů není dostatečně průkazný pro zveřejněná údajná tvzení.

Z toho důvodu tvzení č. 1. podle kterého soudce J. zacházel s každým obviněným od samého počátku jako s pachatelem, nebylo téměř s jistotou doloženo skutečností, podle níž, tento soudce ve výše zmíněném případě požádal právního zástupce o stručnost vzhledem k již jim učiněnému rozhodnutí. Podobně ani tři rozsudky soudce J., které pan Prager uvedl jako důkaz pro tvzení č. 3. nebyly dostatečným důkazem pro potvrzení výroku o údajné zstrašovací taktice již zmíněného soudce. Žádné z těchto rozhodnutí neprokazovalo ani v nejmenším jakékoliv záměrné nadbytečné poškozování. Nakonec obvinění z části č. 5 byla s určitostí vyvrácena rozhodnutím v disciplinárním řízení Vídeňským odvolacím soudem ze dne 6. prosince 1982. Dva soudní protokoly, jejichž předložení se první žadatel domáhal, nemohly nijak změnit skutečnosti, protože první z nich neobsahoval žádné informace o osobnosti soudce J. a druhý, vztahující se ke kandidatuře soudce na funkci státního zástupce, musel zůstat tajný.

Podle názoru soudu pan Prager též neprokázal, že článek v časopise vytvořil s péčí, náležitou pro novináře dle paragrafu 29 (1) zákona o sdělovacích prostředcích (viz odstavec 19 níže). Dále soud nesouhlasil s tím, že soudci J. nebyla dána příležitost reagovat na obvinění vznesená proti němu, práce na podkladech byla provedena velmi povrchním způsobem, a nadto přiznal, že se nikdy neúčastil byt jediného procesu, kterému soudce J. předsedal, a že vydal obsah starých novinových

článků, aniž by si ověřil jejich přesnost a vydával je za pravdivá tvrzení před soudem založená na důkazu z druhé ruky.

2. Odvolání

3. Dne 26. června 1989 Vídeňský odvolací soud potvrdil tento rozsudek, ale snížil poplatek za škodu na 20.000 šilinků (viz odstavec 14 výše). Obzvláště rozhodl, že krajský soud v žádném směru neporušil práva obhajoby tím, že zamítl jako nepodložené důkazy předložené k posouzení panem Pragerem. Tato situace vznikla z toho důvodu, jakým způsobem byla kritika naformulována. Byla tak všeobecná, že nebylo možné určit důkaz potvrzující její přesnost. Tento případ se dále nadto odlišoval případu ve věci Lingers (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. července 1986, řada A, č. 103), který se soustřeďoval na potvrzení různých skutečností spíše než na vyjádření hodnotových názorů. Co se týká novinářské odpovědnosti, kterou novináři musí při výkonu svého povolání projevovat, platí zásada „audiatur et altera pars“.
4. Zbývající výtisky projednávaného vydání nikdy ve skutečnosti nebyly zabaveny (viz odstavec 14 výše).
5. Příslušné domácí právo
6. Trestní zákon
7. Článek 111 trestního zákona uvádí:

„1. Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, upřesňující jeho povahové vlastnosti jako hodné pohrdání nebo postoj či chování jako nečestné, který je způsobitelný značnou měrou ohrozil jeho vážnost u spoluobčanů, nebo který ho jakýmkoliv způsobem vydává pohrdání nebo ponížení v očích veřejnosti, bude potrestán odnětím svobody až na 6 měsíců nebo pokutou ...

2. Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1 tiskem, vysláním nebo jiným podobné účinným způsobem, takže se pomluva všeobecně rozšíří ve veřejnosti, bude potrestán odnětím svobody až na 1 rok nebo pokutou ...
3. Prokáže-li se podobné prohlášení pravdivé, ten, kdo ho učiní, nebude potrestán. Kdo spáchá trestný čin uvedený v odstavci 1 a učinil lak za podmínek, které mu dávaly dostatečné důvody pro potvrzení pravdivosti uvedeného prohlášení, nebude trestně odpovědný.“

Článek 112 uvádí:

„Prokázání pravdy a dobré víry nebude přijatelné, pokud se osoba uvádějící dané prohlášení nebude odvolávat na jeho správnost nebo svou dobrou víru ...“

Podle článku 114 § 1 „je chování zmíněné v článku 111 ... ospravedlnitelné tehdy, jestliže vytváří prostor pro splnění právních závazků nebo uplatnění práva“. Podle paragrafu 2 stejného ustanovení „kdo je z určitých důvodů donucen učinit prohlášení ve smyslu článku 111 ... v určité formě a způsobem, jakým bylo učiněno, nebude obviněn z trestného činu, pokud se tato tvrzení neprokáží a ač si tyto skutečnosti nemohl uvědomit, i za předpokladu, že tomu věnoval náležitou péči

2. Zákon o sdělovacích prostředcích

3. V paragrafu 6 zákona o sdělovacích prostředcích je uvedena velmi přísně odpovědnost nakladatele pro případ pomluvy: oběť této pomluvy pak může na nakladateli požadovat náhradu škody. Kromě toho nakladatel může být označen za spolupachatele společně s osobou odsouzenou za trestný čin spáchaný prostřednictvím sdělovacích prostředků a může být odsouzen k pokutě a k uhrazení nákladů řízení (paragraf 35).

Osoba poškozená pomluvou může požadovat propadnutí publikace, ve které došlo ke spáchání trestného činu prostřednictvím sdělovacích prostředků (paragraf 33). Podle paragrafu 36 lato osoba

dále může požadovat okamžité zabavení takovéto publikace, jestliže je pravděpodobné, že paragraf 33 bude uplatněn následně, pokud naopak důsledky takového zabavení by nebyly v souladu s oprávněným zájmem, který by měl být chráněn právě tímto opatřením. Zabavení publikace nebude nařízeno v případě, že tento zájem může být místo toho chráněn publikováním informace, která vyšla najevo v průběhu soudního řízení (paragraf 37). Nakonec může oběť požadovat publikování rozsudku v případě, že je to nezbytné pro informování veřejnosti (paragraf 34).

V paragrafu 29 (1) je mimo jiné uvedeno, že nakladatelé a novináři se budou varovat spáchání trestného činu ohledně informací průkazných z hlediska svojí přesnosti, nejenom prostého konstatování tohoto důkazu, ale i přes volky společensky zájem na publikování takovéto informace, a dále i když, po náležitém prozkoumání, jsou oprávněni věřit spornému tvrzení.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

20. Ve své žádosti podané ke Komisi (č. 15974/90) dne 21. prosince 1989 si pánové Prager a Oberschlick stěžovali, že jejich odsouzení porušilo jejich právo na svobodu projevu zaručenou článkem 10 Úmluvy a že příkaz k zabavení zbylých kopií časopisu lze vyčíslit jako diskriminaci zakázanou podle článku 14 ve spojení s článkem 10. Dále uváděli, že došlo k porušení článku 6 a 13 Úmluvy.
21. Dne 29. března 1993 Komise prohlásila stížnosti týkající se článku 10 a 14 za přípustné a zbytek žádosti za nepřipustnou. Ve své zprávě z 28. února 1994 (článek 31) Komise vyjádřila stanovisko patnácti hlasy proti dvanácti, že nedošlo k porušení článku 10 a jednomyslně, že nedošlo k porušení článku 14 předneseného společně s článkem 10.

Celý text stanoviska Komise a dvou nesouhlasných stanovisek obsažených ve zprávě je uveden v příloze tohoto rozsudku.

KONEČNÝ NÁVRH PŘEDLOŽENÝ SOUDU

22. Vláda ve svém prohlášení požádala Soud:

- (a) aby stížnosti druhého žadatele založené na porušení článku 14 a společně 10 Úmluvy a článku 10 samostatně byly prohlášeny za nepřipustné pro nevyčerpání domácích právních prostředků a proto, že žadateli nebylo uděleno postavení oběti:
- (b) aby rozhodl, že žadatelé nejsou oběťmi ve smyslu porušení článku 10.

23. Žadatelé vyzvali Soud, aby rozhodl o porušení článku 10.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 10 Úmluvy
2. Žadatelé si stěžovali na porušení svého práva na svobodu projevu jak je zaručena článkem 10 Úmluvy, který zní:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat lakovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné

bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

3. Předběžná námitka vlády
4. Vláda tvrdila, jako dříve neúspěšně před Komisí, že pan Oberschlick nemůže být považován za „oběť“ ve smyslu článku 25 § 1 Úmluvy. Vzhledem k tomu, že pouze vydal článek, jehož nebyl autorem, nelze říci, že by on sám uplatňoval právo na svobodu projevu. Kromě toho neutrpěl žádnou finanční újmu jako následek řízení vedeného proti němu: nemusel platit vůbec nic, jako společný dlužník ve vztahu k pokutě a soudním poplatkům mohl požadovat vůči panu Pragerovi peněžitou náhradu jakýchkoliv nákladů, které se objevily ve vztahu k odsouzení (viz odstavce 14-15 výše).
5. Článek 25 považuje za oběť osobu přímo zasaženou Činem nebo zanedbáním projednávané otázky, porušení je možné i za neexistence poškození; toto potušení se vztahuje pouze k žádosti k článku 50 (viz, mezi jiným, rozsudek případu Groppera Rádio AG a další versus Švýcarsko ze dne 28. března 1990, řada A, č. 173, str. 20. § 47).
6. Soud si povšimnut, jako Komise i žadatelé, že trestní řízení zahájené na základě stížnosti soudce J. bylo vedeno jak proti panu Pragerovi, tak proti panu Oberschlickovi. Tento byl usvědčen ze spáchání trestného činu pro vydání článku ve svém Časopise (viz odstavec 14 výše). Rozhodnutí Eisenstadtského krajského soudu a Vídeňského odvolacího soudu se ho přímo týkala. Proto podle toho mohl prohlašovat, že se stal obětí údajného porušení zákona.

Z toho vyplývá závěr, že předběžná námitka vlády se zamítá.

1. Podstata stížnosti
2. Není pochyb o tom, že odsouzení pana Pragera pro pomluvu a k dalším opatřením, na které si žadatel stěžoval, přerostly při svém výkonu k omezování svobody projevu.

Takovýto zásah, pokud nebyl „stanoven zákonem“, nesledoval jeden nebo více cílů vyložených v odst. 2 článku 10 a nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“ k dosažení takovýchto cílů, porušil článek 10.

1. „Stanoveno zákonem“
2. Podle návrhu žadatelů nemůže být článek 111 Rakouského trestního zákona a paragraf 29 Zákona o sdělovacích prostředcích označován jako „zákon“ ve smyslu Úmluvy. Až dosud byla tato ustanovení určena pro žalobce ke stanovení, které části textu se stanou předmětem trestního řízení, a k uchránění obviněného od předložení důkazního materiálu o závažných skutečnostech, čímž jejich žádost neobsahovala dostatečný stupeň schopnosti předvídat.
3. V několika předchozích případech Soud shledal, že článek 111 trestního zákona nese znaky „zákona“ (viz následující rozsudky: ve věci Lingens, výše uvedený, str. 24. § 36; ve věci Oberschlick versus Rakousko, ze dne 23. května 1991, řada A, č. 204, str. 24, § 54; ve věci Schwabe versus Rakousko, ze dne 28. srpna 1992. řada A, č. 242 - B, str. 31 - 32, § 25). Také zde nic nenasvědčuje tomu, že by bylo s ohledem na paragraf 29 zákona o sdělovacích prostředcích učiněno odlišné rozhodnutí. Nejasné skutečnosti spojované v žádosti s těmito dvěma ustanoveními na této úrovni řízení nepřesahovaly, což žadatelé mohli očekávat, jestliže byli v nouzi při hledání patřičné rady (viz. *mutatis mutandis*, rozsudek ve věci Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs a Gubi versus Rakousko, ze dne 19. prosince 1994, řada A, č. 302, str. 18 - 19. § 46).
4. Zda byl účel zákonný
5. Soud neshledává jako Komise žádné důvody k tomu, aby pochyboval, že rozhodnutí o problému byla záměrná, jak ostatně vláda potvrzovala, za účelem ochrany dobré pověsti jiných, v tomto případě soudce J., a autority soudnictví, které jsou zákonnými opatřeními ve smyslu článku 10 § 2.

6. Nezbytnost zásahu

7. Žadatelé argumentovali tím, že jejich odsouzení v žádném případě nebyla oprávněná. Pan Prager tím, že ve stručnosti charakterizoval různé členy Vídeňského krajského trestního soudu, pouze nastínil základní problémy ve vztahu k rakouskému systému trestního soudnictví. V tomto typu časopisu, vycházejícím z karikatury a přehánění, bylo běžnou praxí zveličování projednávaného problému v zájmu upoutání pozornosti čtenářů. Autor se nijak nezpronevřil této technice ani v tomto případě, zvláště vezmeme-li v úvahu skutečnost, že se jeho článek objevil v periodické publikaci určené vzdělaným lidem s dobrými rozlišovacími schopnostmi. Kromě toho z devíti popisovaných soudců si stěžoval pouze soudce J.

Současně pan Prager a Oberschlick kritizovali trestní řízení vedené proti nim. Byly jim odmítnuty všechny přiměřené prostředky pro vlastní obhajobu. Soudce J. osobně určil, aniž by měli možnost vznést námitky, ty části článku, které se staly podkladem pro uznání viny: takto vybral různé obecné věty a výrazy z kontextu – zvláště části č 1 a 2 (viz odstavec 14 výše) – a nesprávně je označoval za namířené proti němu. Krajský soud nejenom, že nebral v úvahu chybný rozdíl mezi tvrzením před soudem (části č. 1, 3 a 5) a hodnotícími názory (části č. 2 a 4), ale také neprávem odmítl žadatelům právo prokázat různé události, které by stanovily pravdivost prvních tvrzení a přípustnost komentáře těch druhých (viz odstavec 15 výše). Pokud se týče skutečností, ohledně kterých soud dovolil předložení důkazů, měl při porušení zákona ustanovit břemeno, kterým by se ukázalo, že se jednalo o pravdivé skutečnosti o obviněném Toto byl přístup, kterým by novináři byli zastrašeni, aby se dále o systém soudnictví nezajímali.

Konečně nebylo správným prohlašovat, že pan Prager nevěnoval vytváření svého článku náležitou profesionální péči. Naopak mel svůj text podložený výzkumem vedeným více než šest měsíců, během kterých se spojil s právníky, soudci a dalšími vysokoškolsky vzdělanými lidmi. Jako dodatek uvádíme, že se po tři a půl měsíce denně účastnil jednání u Vídeňského soudního dvora.

33. Vláda však trvala na tom, že kromě podněcené diskuse o fungování rakouského systému soudnictví, příslušné úryvky článku pouze obsahovaly útoky proti soudci J. přestože tento nijak pana Pragera neprovokoval. Vláda tedy postavila do středu věci zvýšenou ochranu ve shodě s vyjádřením politických názoru. Autor neprokázal pravdivost svých tvrzení jednoduše proto, že byla nepodložená. Názory vyjádřené panem Pragerem nemohly mít úplnou imunitu, protože nemohly být díky jejich přesnosti ověřeny. Tresty byly uloženy díky těm prohlášením, které překročily meze přijatelné kritiky Pan Prager nemohl vést obhajobu ve smyslu dobré víry, protože zanedbal základní pravidla žurnalistiky, zvláště těch, které vyžadují profesionálně a osobně ověřit pravdivost získávaných informací a dále dát osobám, jichž, se takovéto informaci dotýkají, možnost se k nim vyjádřit.

34. Soud znovu zdůraznil, že tisk hraje vůdčí roli v právním státě. Přesto nelze překročit určitý soubor mezí, mimo jiné, za účelem ochrany postavení ostatních, nicméně je jeho povinností sdělit – způsobem, který odpovídá jeho závazkům a povinností informace a představy o politických otázkách a dalších záležitostech týkajících se společenského zájmu (viz mutatis mutandis. rozsudek ve věci Castells versus Španělsko ze dne 23. dubna 1992. řada A, č. 236. str. 23. § 43).

Toto nepochybně zahrnuje otázky týkající se fungování systému soudnictví, instituce, která je zásadní pro kteroukoliv demokratickou společnost. Tisk je jedním z prostředků, kterým si politikové a veřejné mínění mohou ověřit, že soudci za ně nesou důležité odpovědnosti způsobem, který je slučitelný s účelem, na základě něhož jim je tento úkol svěřen.

Toto se považuje za nutnost, kterou musí jako zvláštní roli hrát soudnictví ve společnosti Jako záruka spravedlnosti, základní hodnoty v zákonném státě, musí se těšit důvěře společnosti, jestliže má být úspěšná ve výkonu svých povinností. Musí proto prokázat nezbytnost v ochraně této důvěryhodnosti

proti rušivým útokům, které jsou ve své podstatě nepodložené, zvláště z toho pohledu na skutkovou podstatu, kdy soudci jsou kritizováni jako subjekt vystavený povinnosti vlastního rozhodování, které jim zabraňuje v odporu.

35. Hodnocení těchto faktorů připadá především na státní orgány, které používají určité hranice v chápání při určování skutečnosti a rozšíření nezbytnosti zásahu do svobody projevu. Toto hodnocení však podléhá evropskému doзору a zahrnuje jak zákony, tak rozhodnutí uplatňující je, dokonce i rozhodnutí vyhotovená nezávislým soudem (viz mimo jiné. rozsudek ve věci Barford versus Dánsko ze dne 22. února 1989. řada A. č. 149. str. 12, § 28).

36 Klasifikace částí ve vydání jako hodnotová mínění a tvrzení skutečnosti vzniká podle mínění soudu v rámci tohoto okruhu hranic chápání.

Některá tvrzení, která byla postavena naroveň obviněním, byla opravdu závažná. Proto není překvapující, že se očekávalo autorovo náležité vysvětlení. Setrváváním na stanovisku, že vídeňští soudci „zacházejí od samého počátku s každým obviněným jako s pachatelem“ nebo přiznáním charakteristiky soudci J. jako „nafoukaný“ a „zastrašující“ ve vztahu k plnění jeho povinností, žadatel obvinil jako následek dotyčné osoby z toho, že jako soudci porušují zákon a téměř jistě porušují své profesní závazky. Nejenom že tímto poškodil jejich pověst, ale také narušil důvěru veřejnosti v bezúhonnost soudnictví jako celku.

37. Důvod, proč pan Prager neprokázal pravdivost svých tvrzení ani to, že jeho hodnotící názory byly prostými komentáři, není jenom v tom, jak soud použil právo všeobecným způsobem; ve skutečnosti je to hledisko, které bylo u počátku ukládaného trestu. Jak už Komise poukázala, důkazní materiál doložil, že příslušná rozhodnutí nebyla namířena proti použití svobody projevu žadatelů ve vztahu k systému soudnictví a že skutečnost kritiky určitých soudců jmenovitě, ale zároveň s takovou šíří obvinění a s nedostatečným podkladovým základem, se zdála být zcela nezbytně předpojatou. Proto se Eisenstadtský krajský soud vyjádřil ve svém rozsudku takto „po podrobení takovéto všeobecné kritice měl nezúčastněný čtenář výběr vlastně velmi zúžený, prakticky pouze na to, že navrhovatel se dříve choval nečestně a měl ohavné povahové vlastnosti“ (viz odstavec 15 výše).

Pan Prager ani nemohl, podle názoru Soudu, použít svojí dobrou víru nebo jednání v souladu s novinářskou etikou. Učiněný výzkum nebyl pro podložení takto závažných tvrzení postačující. K tomu se vztahuje skutečnost, že dle jeho vlastního prohlášení nikdy nenavštívil byt jedině trestní řízení vedené soudcem J. Kromě toho nedal zmíněnému soudci jedinou možnost vyjádřit se k obviněním vzneseným proti němu.

38. Je pravdou, že svoboda projevu podléhající odstavci 2 článku 10. se dá použít nejen pro „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou příznivě očekávány nebo označovány za neútočné, nebo i lhostejné, ale také pro ty, které porušují zákon, šokují nebo obtěžují stát nebo kteroukoliv část společnosti (viz, mutatis mutandis. rozsudek ve věci Castellů, výše zmiňovaný, str. 22, § 42, a rozsudek ve věci Vereinigung demokratischer Soldaten Osterreichs a Gubi. výše zmiňovaný, str. 17. § 36). Nadto si je Soud vědom skutečnosti, že novinářská svoboda také zahrnuje možné uchýlení se k určitému stupni nadsázky nebo dokonce provokace.

Avšak vzhledem ke všem uvedeným okolnostem popisovaným výše k určité šíři výkladu, která je ponechána na smluvních státech, zpochybňovaný zásah se nezdá býti nepřiměřený vzhledem k použitému zákonnému účelu. Toto stanovisko má být „nutně v demokratické společnosti“ zachovááno.

39. Závěrem tedy nedošlo k žádnému porušení článku 10.

II Údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 10

40. Ve své žádosti ke Komisi pan Prager a Oberschlick také uváděli údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 10 (viz odstavec 20 výše). Avšak před Soudem tuto stížnost neuplatnili, a tak Soud nepokládal za nutné se tímto problémem na vlastní návrh zabývat.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Zamítá jednomyslně předběžnou námitku vlády;
2. Potvrzuje pěti hlasy proti čtyřem, že nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy;
3. Potvrzuje jednomyslně, že je nezbytné prošetřit stížnost vycházející z článku 14 ve spojení s článkem 10.

Rozsudek je vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 26. dubna 1995.

Herbert PETZOLD

předseda

Rolv RYSSDAL

tajemník Soudu